

UNGA VUXNA TRELLEBORG

FRAMTIDEN BYGGER VI TILLSAMMANS

Sofie – felaktigt placerad på rättspsykiatri

Vi träffar Sofie som är 30 år gammal och som vill dela med sig av sina erfarenheter ifrån den psykiatriska slutenvården i bl.a Malmö. Hon berättar att hon inte tänkt på sina erfarenheter från den tiden på mycket lång tid, men att hon ska försöka minnas vad som hände då.

Allt började med att Sofie utvecklade ett självskadebeteende i 12-årsåldern. Hon berättar att ingen i familjen visste något. Från att Sofie var 12 till att vara 20 år gammal, när allt kraschade, så levde hon med sin psykiska ohälsa helt för sig själv.

Hon berättar att hennes livslust försvunnit. 2007, i samband med pluggande, 100 % jobb, barnpassning åt släkten och sitt självskadebeteende så blev den psykiska påfrestningen så stor att hon kraschade totalt. Detta kom som en chock för hennes anhöriga som inte var beredda.

Sofies moster bad att hon skulle söka hjälp hos psykiatri i Malmö men Sofie vägrade. Nödlösningen för stunden blev att Sofie började att gå till en kurator på ungdomsmottagningen i Trelleborg. Detta var på mosterns initiativ och det var också hon som sökte och ordnade detta för Sofie. Hos kuratorn på ungdomsmottagningen fick Sofie bl.a göra en tidslinje av sitt liv och prata mycket om sin barndom. Hon gick bara dit cirka 3 gånger då hennes psykiska mående helt enkelt var för dåligt med dagliga suicidtankar och hon fick ingen adekvat hjälp för detta.

Enligt Sofie så hade inte kuratorn specialistkunskapen för att hjälpa henne i en sån svår situation. När Sofie hade bott hos sin moster i 2 veckor då hon

inte kunde vara själv hemma så bad mostern henne att åka till psykakut för hennes skull. Denna gången gick Sofie med på detta.

De åkte in till psykakut i Malmö i oktober 2007. Sofie kom inte hem på nästan två år...

Väl på psykakut blev Sofies moster tvungen att föra hennes talan. Sofie var nästintill apatisk och låg på ett rum med klossvak pga suicidtankar. Vid frågan om hur hon tyckte bemötandet hade fungerat inne på psykakut säger Sofie att hon upplevde den som dålig. Hon menar på att hon var en person som inte hade haft någon tidigare kontakt inom psykiatrin. Hon var ung, mådde väldigt dåligt och ändå pratade personalen väldigt lite med henne om vad som skulle hända.

Hon berättar att fick gå in på ett rum, precis bredvid läkarens rum, och hon ombads att ta av sig alla kläder inför närvarande personal. Detta upplevde hon som väldigt jobbigt, även om det kanske var rutin för dem. Mostern fick inte stötta henne utan fick stanna utanför vilket både mostern och Sofie tyckte var hemskt. Bemötandet från personalen var väldigt "kliniskt". Det var inte tal om någon igenkänning, stöttning eller känslor.

Efter två dagar på psykakut så blev Sofie inlagd på avdelning 89. Enligt henne själv så fick hon väldigt mycket och tunga mediciner redan från dag ett när hon kom i kontakt med slutenvården. Så pass mycket att hon kände sig sederad större delen av dagen. Hon var endast vaken ca 4 timmar per dygn och hade mycket svårt att kommunicera på grund av de kraftiga medicinerna. När hon nu tittar tillbaka så känner hon att det inte var rätt att ge henne så pass mycket medicin att hon inte kunde vara vaken och kommunicera. Även om hon mådde väldigt dåligt så upplevde hon att det var i det mesta laget.

Kuratoren från ungdomsmottagningen kom och hälsade på Sofie på avdelningen. Hon vet idag inte riktigt varför kuratorn kom men säger att hon tror att det var för att kontakten där avslutade så fort och kuratorn mest

troligt ville se om det skulle bli någon fortsättning. Det blev det inte och kontakten avslutades helt.

Sofie hade klossvak (vilket innebär att patienten aldrig lämnas ensam utan har ständig uppsikt från personal) större delen av sin vistelse på avd 89 på grund av sina suicidtankar och sitt självskadebeteende. Trots klossvaket lyckades Sofie skada sig själv flera gånger inne på avdelningen. Efter ett par månader fick Sofie även ha permission. Först klossvak, sedan ut på permission utan kontroll. Detta upplevde hon som lite märkligt men hon var ändå glad över att få träffa familjen.

Vid frågan om Sofie tycker att hon fått adekvat hjälp inne på avd 89 skakar hon på huvudet. Hon berättar att utöver korta läkarsamtal och sporadiska samtal med sina kontaktpersoner så fick hon ingen annan samtalskontakt. På grund av detta ordnade Sofies moster till slut, på eget initiativ, en privat psykolog till Sofie. Hon fick permission för att åka och prata med honom. Det var dyrt och kostade 1700 kr per gång. Sofies moster bekostade dessa samtalen själv då hon tyckte att det var viktigt att Sofie fick någon att prata med.

Det gick till så att hon satt i ett rum med psykologen. Bakom en ”vägg” satt flera andra av hans kollegor som hade som uppgift att kolla av båda parterna. De skulle kolla Sofies känslouttryck och reaktioner på psykologens frågor samt kolla av så att psykologen inte gick för hårt fram och höll sig till adekvata frågor och påståenden. Annars skulle de knacka på väggen för att avbryta. Detta tyckte Sofie kändes bra. Det hon tycker är synd nu när hon tittar tillbaka är att hon tyvärr var i för dåligt psykiskt skick för att orka ta emot hjälpen där.

Sofie syster, som är med på intervjun, berättar att hon var chockad över vilket dåligt bemötande hon fått när hon ringt in till avd 89 för att höra hur det var med hennes syster. Även om Sofie hade uttryckt att det var helt okej för personalen där att dela med sig av hennes med- och motgångar samt dagliga mående för familjen så upplever systemen att de ofta var ovilliga till

det. Personalen kändes nonchalanta och ifrågasättande på ett sätt som inte kändes bra.

Eftersom Sofie aldrig tidigare varit inom psykiatri och på något sätt ändå alltid hade klarat sig själv blev delar av hennes liv eftersatta när hon nu var inlagd en längre tid. Hennes moster försökte sköta bl.a hennes räkningar under en tid men till slut blev det för mycket och Sofie hamnade hos kronofogden. Det var ingen som berättade för henne eller hennes anhöriga om olika bidrag eller ekonomisk hjälp som hon skulle kunnat ha rätt till.

Under en månad av sina fem månader inne på avd 89 fick Sofie åka till ett behandlingshem för sitt självskadebeteende i Sävsjö. Även om hon var inlagd enligt LPT på avd 89 så var detta på frivillig basis. Sofie trivdes dock inte där då hon tyckte att det var för långt hemifrån och strax därefter var hon tillbaka på avd 89.

Efter behandlingshemmet skadade hon sig så illa inne på avdelningen att hon fick köras till akuten. När hon kom tillbaka från akuten meddelade läkaren inne på avd 89 att hon skulle få komma till ett annat behandlingshem för självskadebeteende. Detta låg i Sundsvall och de var experter på just självskadebeteende. Nu var det inte längre frivilligt utan även detta var enligt LPT. Sofie ville inte detta då hon inte ville vara så långt hemifrån men det blev ändå så till slut.

Hennes kontaktpersoner från avd 89 flög med henne till Sundsvall för att lämna henne. De åkte buss från flygplatsen ut till det som Sofie fortfarande trodde var ett behandlingshem för självskadebeteende. När bussen sig slutdestinationen ser Sofie att det är taggtråd runt hela området. Därefter får hon gå in till ett intag och klä sig i badskor och en svart "dräkt". Nu börjar hon undra vart hon är någonstans. En läkare kommer in och säger något i stil med "Välkommen till rättspsyk". Sofie hade från början till slut inte haft en aning om att det var på rättspsyk hon skulle hamna för sitt självskadebeteende. Varken läkare eller övrig personal hade sagt något heller. Nu såg hon på sina kontaktpersoner att de verkade illa till mods över

att lämna henne där. Som att de kände på sig att det inte var rätt. Men de åkte hem ändå och Sofie blev kvar i 1,5 år.

Nu när Sofie var ”intagen” så åkte hon från intaget i Nacksta till sjukhusets rättspsykiatriska avdelning i Sundsvall. Här skulle hon vårdas tillsammans med dömda brottslingar. Det var enligt Sofie ”hårda” typer och hon kände inte att hon platsade där. I samband med att hon kom dit så blev det en rush av unga tjejer med självskadebeteende, som likt henne själv var intagna enligt LPT. Vissa av dem började tidigt med att ringa tidningarna för att uppmärksamma felplaceringarna.

Personalen delade upp männen och tjejerna i olika avdelningar från midnatt till morgonen efter. Sedan fick de vistas i samma lokaler under hela dagarna. Sofie berättar att en medpatient en gång blivit antastad av en annan patient. Då resonerade personalen som så att hon inte borde klä sig på ett visst sätt utan istället ha ”könsneutrala” träningskläder på sig. Då skulle hon slippa att bli antastad. De sa även till henne att rycka upp sig. Detta är något Sofie reagerat starkt på, att personalen ofta bad patienterna att rycka upp sig. Redan när Sofie kom dit så varnade medpatienterna som varit där ett tag henne för hur det skulle bli.

Sofie hade bara varit på avdelningen ett par timmar när hon självskadade sig på en lampa. Då fick hon ha på sig så kallade tvångshandskar på båda händerna. Dessa är till för att hindra patienter att skada sig själv.

Personalen ringde läkaren som utfärdade handskarna till Sofie som inte förstod varför hon skulle ha dem på sig. Hon upplever det som att personalen aldrig förklarade sådana saker för patienterna. Handskarna skulle hon ha på sig hela dagen. Endast vid toalettbesök och vid måltid fick hon ta av dem. Sofie var även tvungen att ha handsken på när hon rökte vilket försvårade det mycket. Hon upplever det nu som att det inte var ok att tvinga henne att ha handsken på sig utan information eller möjlighet att ”välja”. Hon hade handskarna på som mest i 4 dagar. En medpatient hade haft dem i 8 månader.

Senare, när dessa tvångsåtgärder uppmärksammades i media, blev det olagligt att använda tvångshandskar som repressalier för oönskat beteende och patienten skulle alltid få information om det först. Det blev mer restriktioner på hur/när och hur ofta man fick utfärda tvångshandsken till patienter.

Sofie fortsatte sitt självskaðebeteende under tiden hon var inne på avdelningen och en gång när hon fick utfärdat handskarna så vägrade hon ta på sig dem. Då hotade personalen att hon skulle få sitta i isoleringen om hon inte tog på sig dem. Senare kunde hon läsa i sina journaler att personalen skrivit; *”patienten blev arg men det var hon själv som satte ribban för detta genom att vägra”*. Enligt Sofie har det funnits många fel och kränkande meningar i journalerna. Särskilt från tiden på den rättspsykiatriska avdelningen. De skrev meningar som *”to be continued”* eller *”vänta bara så skadar hon nog sig igen”*.

En annan gång tog Sofie av handskarna då de var obekväma att sova med. Personal sa *”du kan gå in på isoleringen nu”*. Sofie förstod inte varför. Hon la handskarna i ett bokåterlämningsfack där ingen kunde nå dem. Detta var på helgen och hon kände lättnad över att slippa handskarna då personalen bara kunde öppna facket på vardagar. Dock så fick hon på sig ett par handskar från en annan avdelning. De tog hon också av (Sofie har väldigt smala och rörliga handleder vilket gjorde att hon kunde få av dem). Då fick hon sitta i isolering i 8 h.

När Sofie nu tittar tillbaka så upplever hon det som att det inte var okej att straffa henne på det sättet med isolering. Hon menar på att isolering inte var nödvändig då hon varit lugn, inte utåtagerande eller självskadebenägen.

Enligt Sofie så känner man sig väldigt liten som människa när man är inlagd och särskilt på en låst rättspsykiatrisk avdelning. Hon säger att hon inte tyckte om personalen inne på avdelningen och upplever att de gillade att känna makt gentemot patienterna. Hon nämner att hon på ett sätt kan förstå att de ”hyste agg” gentemot henne och resten av tjejerna med självskadebeteende då de inte ”valt” att jobba med det klientelet. Hon tycker att det var väldigt tydligt att det var fel att placera den sortens patienter där då personalen inte hade den kunskapen som krävdes för det. Hon berättar att de emellanåt kunde säga ”vad fan håller ni på med? Ryck upp er” på ett mycket oprofessionellt sätt.

Hon berättar att personalen stängde in sig på sitt kontor och stängde en mellandörr så att de inte hörde patienterna. Det var en tjej placerad där med schizofreni som var väldigt högljudd på nätterna och störde alla, vilket personalen varit medvetna om men inte hört då de stängde in sig och ignorerade patienterna.

Efter att skandalen kring problemet att unga tjejer blev intagna på rättspsykiatriska avdelningar med dömda brottslingar kablades ut i media blev det intagningsstopp på avdelningen. Det var särskilt många unga tjejer ifrån Skåne där men det tog som sagt stopp efter det.

Nu bestämde man sig för att dela upp avdelningen till två avdelningar och dela upp tjejerna och männen var för sig. Personalen skulle få välja vilken avdelning de helst jobbade på. Enligt Sofie sa vissa ur personalen högt att de inte ville jobba med tjejerna som hade självskadebeteende.

Efter att allt kommit ut i media (med felplaceringar och för stor användning av exempelvis handskarna och bältningar osv) så fick personalen där mer restriktioner. Då sa de öppet att *”eftersom detta kom ut i tv så måste vi varna dig om handsken osv”* på ett sätt som hon upplevde endast var på grund av att det kommit ut. När Sofie fick permission fick hon också skriva under ett ”kontrakt” om att inte skada sig under permissionen. Detta blev också olagligt sedan. Man får inte skriva sådana kontrakt med en patient.

Inne på den nya avdelningen hade Sofie en kontaktperson som hon inte alls tyckte om. Han satt ofta och hånflinade mot henne och sa *”jaha, vad ska du hitta på med idag då? Något skit eller?”*. Hon sa tydligt att hon inte ville ha honom.

Sofie fick fortfarande inte någon adekvat hjälp så som samtalskontakt eller dylikt, iallafall inte det första halvåret. Efteråt fick hon en psykologkontakt som fungerade ganska bra. Denna psykologen valde dock att till slut säga upp sig och sluta arbeta där på grund av den övriga personalens sätt mot patienterna.

Sofie berättar att hon kom väldigt bra överens med en i personalen. Efter att hon sett en incident rörande denne personal och en patient, och sett att patienten tog illa vid sig, försökte hon prata med personalen. Då blev han arg på henne och fräste till henne att inte *”lägga sig i”*. Efter det upplever Sofie det som att han frös ut henne och att han aldrig pratade med henne igen.

Sofie anser inte att hon blev hjälpt under tiden på avdelningen. Endast skrämmd. Personalen tyckte att hon bara sökte uppmärksamhet. Hon förklarar att det finns två typer av självskadebeteende. Ett där man *”söker uppmärksamhet”* och ett där man skadar sig för att man mår så otroligt dåligt, men hon menar på att man behöver lika mycket hjälp då något ändå är fel om man väljer att skada sig för att *”söka uppmärksamhet”*.

Sofie säger att hon var nästintill helt självska defri det sista året. Hon tyckte att det var fruktansvärt att vara där och ville bara hem. Hon berättar att många, liksom henne själv, mådde sämre efter sin felaktiga vistelse på rättspsykiatri och behövde mer hjälp att bearbeta allt som hänt dem med personal och dylikt.

Efter 1,5 år på rättspsykiatri blir hon till sist utskriven och hennes LPT försvinner. Hon blir då direkt kopplad till psykosmottagningen i Trelleborg. Hon säger att hon är nöjd med psykosmottagningen och har stor tillit till sin kontaktperson som hon kan prata om allt med.

Sofie blev en gång anmäld till socialen för att någon tyckte att hon inte tog hand om sin dotter som hon skulle pga hennes stundtals dåliga mående. Då hjälpte psykosmottagningen till mycket. Läkaren skrev positiva utlåtande om Sofie och hon berättar att eftersom hon har en bra dialog med dem på psykosmottagningen och även med dotterns dåvarande dagis som också gav positiva utlåtande så blev det inga problem. Läkaren från psykosmottagningen ringde även henne efteråt självmant för att höra hur det var med henne och sa ”*vi finns här för dig*”. Sofie ser positivt på det. Hon berättar att hon har svårt att lita på folk, synar personer noga och har svårt att öppna upp sig om hon ej får kemi med exempelvis en läkare. Så att känna förtroende och tillit för de nuvarande kontakten inom psykiatri känns riktigt bra enligt henne.

Hon säger slutligen att de dagar hon mår dåligt så har hon ett skyddsnät runt om sig med vänner som kan hjälpa henne med barnen!